

concerto
BUDAPEST
zene szenvedéllyel

MIRANDA LIU © Suha Péter

MAGYAR KINCSEK
LISZT, BARTÓK,
SZOKOLAY, FARAGÓ

2020. FEBRUÁR 6. 19.30

PESTI VIGADÓ

SZOKOLAY SÁNDOR

Hegedűverseny, op. 15

1. *Allegro risoluto*
2. *Adagio*
3. *Allegro molto, vivace*

BARTÓK

I. rapszódia hegedűre és zenekarra, BB 94b

1. *Prima parte („Lassú”)*
2. *Seconda parte („Friss”)*

- szünet -

FARAGÓ BÉLA

Búcsú Váradtól – kantáta Janus Pannonius verseire

1. *Búcsú Váradtól*
2. *Az élet megváltoztatásáról*
3. *Intermezzo*
4. *Névváltoztatásáról*
5. *A Holdhoz*
6. *Magamagáról*
7. *A haldokló Janus Pannonius*

LISZT

I. Mefisztó–keringő, LW G 16/2

Közreműködik: **Miranda Liu** hegedű, **Váradi Zita** szoprán,
Németh Judit mezzoszoprán, **Jekl László** basszus,
Lukáts Andor színművész
Szent Efrém Kórus (művészeti vezető **Bubnó Tamás**)
Concerto Budapest
Vezényel: **Rácz Zoltán**

MIRANDA LIU a sokszoros versenygyőztes, 23 éves hegedűművész eddig több száz koncertet adott versenyművek szólójátékosaként, kamarazenészként és koncertmesterként a világ számos országában. Szólistaként olyan zenekarokkal lépett fel, mint a Krakkói Filharmonikus Zenekar, a New World Symphony, a Las Vegas és a Rhode Island Philharmonic Orchestra, a Litván Nemzeti Filharmonikusok, a Norddeutsche Philharmonie Rostock vagy a Philharmonie Salzburg. Olyan rangos hangversenytermek rendszeres fellépője, mint a New York-i Carnegie Hall, a budapesti Zeneakadémia és Müpa vagy a bécsi Konzerthaus. 2016-ban, 19 évesen lett a Concerto Budapest koncertmestere, emellett a Central European String Quartet első hegedűse.

VÁRADI ZITA 1996-ban szerzett énekművész- és tanárdiplomát, 1995 és 2001 között a debreceni Csokonai Színház, 2001-től az Operaház magánénekesnője. Részt vett többek között Hamari Júlia és Walter Berry mesterkurzusain. 1995-ben megnyerte a komáromi Lehár Ferenc Nemzetközi Operettversenyt, és második lett a mantovai Katia Ricciarelli Nemzetközi Énekversenyen. A 2012-13-as évadban a Magyar Állami Operaház Kamaraénekes volt. 2016-ban megkapta a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét.

NÉMETH JUDIT a Zeneakadémián szerzett énekművész-tanári és operaezenekesi diplomát. 1990 óta a Magyar Állami Operaház tagja. Olyan neves karmesterekkel dolgozott együtt, mint Doráti Antal, Christian Thielemann, Fischer Ádám vagy Lorin Maazel. Számos oratórikus mű hangfelvételének szólistája. Többször fellépett Bayreuthban a Festspielhausban, a milánói Scalában, Berlinben, Tokióban, Oslóban és a drezdai Semperoperben. 2006 óta a Budapesti Wagner-napok állandó szereplője. 2002-ben Liszt-díjjal tüntették ki, 2014 óta Magyarország Érdemes Művésze. A Budapesti Wagner-napok keretében többek között Fricka, Kundry, Brangäne szerepét énekelte.

JEKL LÁSZLÓ diplomáját Pécsen, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán szerezte, majd magánúton Bende Zsoltnál tanult. Az oratórium-irodalom számos remekét énekelte. Repertoárján megtaláljuk a romantikus dalokat éppúgy, mint az operairodalom jelentős basszusszerepeit. 1980-2001 között a Magyar Rádió Énekkarának tagja volt. 2001 januárjában Wagner *A Rajna kincse* című operájában Donner szerepében debütált az Operaház színpadán. 2001 áprilisában Eötvös Péter *Három nővér* című operájában Szoljonij szerepét énekelte Zágrábban, és a hazai kortárs zene számos ősbemutatójának volt szólistája. 1985-ben Bartók-Pásztory-díjjal, 2000-ben Vásárhelyi Zoltán-díjjal tüntették ki.

A **SZENT EFRÉM FÉRFIKART** Bubnó Tamás Liszt-díjas érdemes művész alapította 2002-ben. A férfikar a bizánci rítusú kereszténység rendkívül változatos vokális kultúrájának értő megszólaltatója. Emellett az együttes repertoárjának második fontos pillére Bartók, Liszt és Kodály férfikari műveinek megszólaltatása, illetve a kortárszene népszerűsítése Magyarországon és világszerte. A Férfikar esetenként vegyeskarrá kiegészülve Szent Efrém Kórusként is tart hangversenyeket.

RÁCZ ZOLTÁN a magyar és a nemzetközi kortárs zenei szcena egyik meghatározó és roppant sokoldalú egyénisége. Zongoristaként és ütőhangszeresként végzett tanulmányai után 1984-ben alapította meg az azóta Kossuth-, Liszt- és Prima-díjat nyert Amadinda Ütőegyüttest, melynek ma is művészeti vezetője. Karmesterként a kortárs zene egyik meghatározó magyar interpretátora, az elmúlt években a Concerto Budapest és a Ligeti Ensemble több 20. századi és kortárs programjának dirigenseként is találkozhatott vele a közönség.

A csaknem másfél évszázadon átívelő koncert első félidejében szólóhegedűre és zenekarra írt kompozíciók hangzanak fel. Nyitószámként Szokolay Sándor 25–26 évesen alkotott *Hegedűversenye* szólal meg. A mű első tétele eredetileg önálló darabként jött létre, *Allegro de Concert* címmel – ez a megjelölés persze világosan utal a folytatás lehetőségére. Ez az egytétéles darab szerzője első jelentős nemzetközi sikerét is meghozta, ugyanis az 1956-os varsói Wieniawski-zeneszerzőverseny egyik díjazottja lett.

A mintegy 25 perces hegedűverseny felépítése és a tételek formálása a műfaj hagyományait követi. Szokolay háromtétéles, gyors–lassú–gyors szerkezetű koncertet írt, ebből az első tételt szonátaformában, a másodikat visszatéréses dalformában, a capriccio-karakterű zárótételt pedig, talán Mozart versenyművei előtti főhajtásként, szonátarondóként. A darab személyes hangját, egyéni ízeit persze nem az absztrakt formák adják meg, s Szokolay egyénisége ekkorra már jól érzékelhető volt: mint a mű opuszszáma is mutatja, ő 1957-ben legfeljebb friss diplomás volt, de semmiképp sem kezdő. Már a *Hegedűversenyt* is átjárja a szerzőre olyannyira jellemző átszellemült és szenvedélyes hangvétel, amely a derűs, a lírai és a drámai pillanatokot egyaránt jellemzi. Az *Adagio* tétel pedig különösen megragadó a maga elbűvölő színgazdagságával.

Bartók Béla egész zongorista-pályafutása során szívesen koncertezett he-

gedűs szonátapartnerekkel, így Arányi Jellyvel, Waldbauer Imrével, Székely Zoltánnal, Szigeti Józseffel vagy Zathureczky Edével (érdekes, hogy többségük külföldön élő magyar művész volt). Az 1921-ben, illetve 1922-ben komponált, Arányi Jellynek ajánlott 1., illetve 2. hegedűszonáta éveken át foglalt el fontos helyet koncertjeinek programjában. Ezek a darabok – az 1926-os 1. zongoraversenyhez hasonlóan – Bartók legkeményebb hangzású, legkevésbé tonális és legnehezebben befogadható kompozíciói közé tartoznak. Ezért – és persze a repertoár szélesítése érdekében is – komponálhatta Bartók 1928-ban a Szigeti Józsefnek, illetve Székely Zoltánnak ajánlott két hegedű–zongora rapszódíát, amelyek nyíltan népzenei ihletésű dallamosságukkal, a diszszonanciák jóval kíméletesebb használatával ugyanúgy jóval emészthetőbbnek bizonyultak az átlagos koncertközönség számára, mint az 1930-as 2. zongoraverseny az 1. kíméletlen szikárságához és motorikus jellegéhez képest.

Bartók az *1. rapszódíát* maga hangszerelte meg szólóhegedűre és zenekarra. Az átírat 1929-ben készült el, ugyancsak Szigetinek ajánlva; s ugyanő volt a königsbergi ősbemutató és a magyarországi bemutató szólistája is. A darab kéttételes, lassú–friss szerkezete a magyar paraszttánc két alaptípusára utal, ám a román népzene, pontosabban népi tánczene hatása itt is meghatározó. Bartók itt a román, magyar és cigány népi hegedűsök játékmódját adaptálja a modern, képzett hegedűsök számára. Az egyetlen magyar téma, egy székelyföldi hangszeres siratódallam a visszatéréses szerkezetű első tétel közép részeként szólal meg. A második tételben, mint egy valódi táncmulatságban, láncszerűen követik egymást az egyre sodróbb lendületű, egyre virtuózabb táncdallamok.

A hangverseny második felében egy oratorikus művet egy tisztán zenekari kompozíció követ: ez utóbbi ugyanúgy szerzői átírat, mint a Bartók-rapszódia, ezúttal azonban hiányzik a szólóhangszer.

Az első mű, amelyet az 1961-ben született Faragó Béla 1990-ben, egyik diplomadarabjaként komponált, hat Janus Pannonius-verset zenésít meg; a hetedik – vagyis sorrendben a harmadik – tétel hangszeres közjáték. A *Búcsú Váradtól* három énekszólátára, vegyeskarra és zenekarra íródott, ám a vokális szólamokkal roppant takarékosan bánik a szerző. A kórus csupán az első és az utolsó tételben jut szóhoz, ám az elsőben mindössze hét ütem erejéig. A két női szólista kizárólag együtt, változó hangközökben, azonos ritmusban mozogva, mintegy egyetlen „két szólamú” énekesként szólal meg, de kizárólag a páros tételben. A bariton szólista csupán két páratlan tételben,

az elsőben és az ötödikben jut szóhoz. Női és férfi szólista, vagy kórus és bármelyik szólista egyáltalán nem is szólal meg egyszerre a műben.

Ez azonban csak az ökonómia jele, a *Búcsú Váradtól* semmiféle jelét nem mutatja aszkétikus törekvéseknek. Ugyanakkor a darab határozott eltávolodást jelent a szerzőt korábban erősen foglalkoztató repetitív zenei hatásoktól. A versek jellegének, hangulatának megfelelően a rövid tételek igen változatos hangszerelést, zenei karaktert és színeket képviselnek, mégis erősen érezzük a mű koherenciáját, ami többek között folyton változó metrumokban, a szélsőes ritmusokban nyilvánul meg. Jellemző, hogy ugyanaz a szabálytalanul lüktető, komplementer ritmusokban gazdag kopogás a fiatalkori és várakozásteli versre komponált VI. tételben energikus hajtóerőt szolgáltat, az elmúlás gondolatától áthatott VII.-ben viszont – persze egészen más tempóban – a végzetet megelőlegező, dermesztő dobolásként jelenik meg. Végül pedig az egész darabra jellemző az akusztikai egyensúlyra való törekvés és a konzonanciák hangsúlyos szerepe. A műben szereplő verseket Lukáts Andor Kossuth-díjas érdemes művész előadásában hallhatjuk ezen az estén.

I. Mefisztó-keringőt Liszt először zongoradarab formájában komponálta meg valamikor 1856 és 1861 között. A darab 1862-ben jelent meg nyomtatásban „Tánc a falusi kocsmában” címmel, Lenau *Faustj*ának egyik jelenete alapján. Ugyanezekben az években készült el a tétel zenekarra meghangszerelt változata is, amelynek csupán évekkal később született nyomtatott kiadása; viszont ennek a zenekari változatnak a négykezes zongoraletéje már az eredetivel egy évben, 1862-ben napvilágot látott. A zenekari verzió azonban nem önmagában, hanem egy kéttételes kompozíció, a *Két epizód Lenau Faustjából* részeként született. Ez utóbbi részévé vált a koncertrepertoárnak, de második tételét, az *I. Mefisztó-keringőt*, mint – zongoramű formájában is – kiemelkedően sikeres és hatásos darabot, talán még gyakrabban szólaltatják meg önállóan.

A tételnek már a hangütése is igen eredeti és figyelemfelkeltő a kvinttoronynyá halmazódó sűrű repetíciók révén. Tetőpontja pedig olyan intenzív epedekést, mindent elsöprő érzéki vágyat sugároz, amihez a kor zenéjében talán csak a *Trisztán* szenzualitása hasonlítható. Liszt a partitúrában szavakkal is leírja Lenau nyomán a falusi lakodalomban játszódó jelenetet, amelynek során Mefisztó magához ragadja a kocsmai zenész hegedűjét, és féktelen játékaival az eksztázisig és a beteljesülésig sodorja Faustot és táncosát.

Szöveg: Malina János

HUNGARIAN GEMS

LISZT, BARTÓK, SZOKOLAY, FARAGÓ

SÁNDOR SZOKOLAY Violin Concerto, Op. 15

BARTÓK Rhapsody No. 1 for Violin and Orchestra, BB 94b

- intermission -

BÉLA FARAGÓ Farewell to Várad - Cantata on Janus Pannonius' Poems

LISZT: Mephisto Waltz No. 1

Performers: **Miranda Liu** violin, **Zita Váradi** soprano,

Judit Németh mezzo-soprano, **László Jekl** bass, **Andor Lukáts** actor,

Saint Ephraim Choir (artistic director: **Tamás Bubnó**)

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor **Zoltán Rácz**

This programme hallmarked by the name of Zoltán Rácz spans the ages from the middle of the 19th century to 1990. The first work is a diploma piece: Sándor Szokolay graduated in 1957 with his Violin Concerto. Soloist of the concerto representing the closure of Szokolay's first compositional phase is the multiple award-winning concertmaster of Concerto Budapest, Miranda Liu. The next work evokes the memory of József Szigeti, a great Hungarian violinist from the last century, because Bartók dedicated his *Rhapsody No. 1* to Szigeti. Dance melodies collected in Torda and Temes are discernible in the material. After the Janus Pannonius cantata written by Béla Faragó 30 years ago, the *Mephisto Waltz No. 1* by Ferenc Liszt once again outlines the figure of a violinist. True, this demon fiddler will be the devil incarnate because the Faust of Nikolaus Lenau, who is spurring on the imagination of the composer, is about to seduce the young innocent girl when he appears in the form of the devilish violinist and with the collaboration of Mephisto.

**Concerto
BUDAPEST**
zene szenedélljel

www.concertobudapest.hu

